

1910. NOVEMBER 1.

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

XLIX. ÉVF.

KÖZLÖNYE

21. FÜZET.

KIADJA: AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

Szerkeszti:

BUND KÁROLY

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. ☉ Előfizetési díj egy évre 16 korona.

Az Orsz. Erd. Egyes. oly alapító tagjai, kik legalább 300 kor. alapítványt tettek, valamint a rendes tagok is 16 kor. évi tagsági díj fejében ingyen kapják. Azok az alapító tagok, kik 300 koronánál kevesebbet alapítottak, 6 kor. kedvezményes árért járathatják.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, Lipótváros, Alkotmány-utca 6. sz. II. em.

ssr A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közöltnék. ssc

(Telefon: 37-22.)

Az urbéres erdők ügye.

Irta: Szilárd Ferencz dr.

Az 1848. évi törvényhozás jelenti nálunk azt a fordulópontot, amelynél az ujkori jogeszmék megvalósítása kezdetét vette. Egyik alapvető törvényalkotás, az 1848. évi IX. törvény-cikkely mondotta ki, hogy az urbér és az azt pótló szerződések alapján eddig gyakorlatban volt szolgálatok, dézsma és pénzbeli fizetések, e törvény kihirdetésétől fogva örökösen megszüntetnek.

A gyökeres átalakulás lázában a törvényhozásnak nem jutott ideje ahhoz, hogy a megoldás részleteiről is gondoskodhassék és elvi kijelentéseknél egyelőre alig jutott tovább. Valamint a földesurak kármentesítésére nézve csak azt az elvi kijelentést tette, hogy ezt az ügyet a nemzeti közbecsület védpajzsa alá helyezi, maga a kártalanítás azonban még évtizedekig elhúzódott: ugy az urbéri kapcsolat megszüntetése folytán rendezésre váró viszonyok szabályozása is későbbi törvényhozási működésnek volt fentartva és számtalan ily jogviszony még ezután is soká fennállott, részben még ma is fennáll. Egyes, az urbériséggel kapcsolatos jogi fogal-

mak messze túlélték ezt a jogintézményt és mint élő anakronizmusok tengődnek tovább jogéletünkben.

Legfeltűnőbb ezek között az urbéres közönségnek, más szóval a volt urbéresek jogutódai közösségének fogalma. Több mint 62 esztendővel ezelőtt szűnt meg az urbériség mint intézmény, mint jogi fogalom azonban ma is tovább él. A vagyonszeregeknek egész sorozatát ismerjük, amelyeknek jogi személyiségét ezzel a szóval szokás kifejezni: volt urbéresek jogutódai. Ennek a jogi személyiségnek a szervezetét, jogi képviselését, saját ügyeiben való rendelkezésének módjait és határait a törvény világosan meg nem állapítja, sőt a különböző törvényekben elszórt rendelkezések, a közigazgatási és a bírói joggyakorlat zürzavarosan, egymásnak ellentmondóan igyekeznek azt szabályozni s így ezekben a kérdésekben világosság helyet még több homályt terjesztenek.

Alapos okunk van reményleni, hogy a törvényhozás ennek a jogbizonytalanságnak és ennek a tarthatatlan helyzetnek mihamar véget fog vetni és éppen ezt az időpontot találjuk alkalmasnak, hogy a kérdéssel behatóbban foglalkozva, valamivel mi is hozzájáruljunk az eszmék és feladatok tisztázásához és a reform előkészítéséhez.

Minket természetesen az urbéri eredetű vagyonszeregek közül a volt urbéresek erdői érdekelnek elsősorban, de nem foglalkozhatunk azoknak az ügyével anélkül, hogy ne érintsük a többi hasonló vagyonszeregre vonatkozó jogintézményeket, amelyekkel az erdők ügye sokszorosan összefügg.

Ismertetni fogjuk először a történeti előzményeket s az urbéres erdők ügyének jogi és gazdasági fejlődését. Megállapítjuk a mai helyzetet és az annak nyomán megnyilvánuló szükségleteket és végül megkíséreljük megállapítani az orvoslás módjait, amelyek a célt, t. i. a jogviszonyok rendbeszedését és az urbéres erdők gazdasági felvirágzását, a községek érdekében való hasznosítás biztosítását előmozdítani alkalmasak.

I.

Az 1848-ki törvényhozással megkezdett nagy nemzeti munka végrehajtásában meggátolta a nemzetet a szabadságharcz és utána az elnyomatás korszaka. Alig nyertük vissza alkotmányunkat, az

országgyűlés hozzálatott az urbéri kapcsolatból fennmaradt jog- és birtokviszonyok rendezéséhez. Így jöttek létre az 1871. évi LIII. és az 1877. évi XII. t.-cikkek és ezek képezik főleg alapját a további jogfejlődésnek. Kimondták, hogy a volt jobbágyok a kezükön lévő urbéri földbirtokban teljes tulajdoni és szabad rendelkezési joggal birnak, továbbá, hogy az urbéri telkekkel a volt urbéreses tulajdonává válnak a már törvényesen elkülönített, vagy jövedőben törvényes uton elkülönözendő legelők, nemkülönbön azon erdők és nádasok is, amelyek az urbéri fajzás és nádlás fejében a volt urbéreseseknek az urbéri telkek után illetményképen adattak vagy adadni fognak.

Megkülönböztetést tesz a törvény az urbéreses tulajdonába jutó különböző jogi természettel bíró illetmények között. Így pl. az urbérben, vagy az azt pótló regulativum instrumentumban mint saját községi vagy házhoz osztott erdők gyanánt előforduló erdőrészek, vagy azok, amelyek az urbér behozatala előtt örök-szerződés vagy bírói ítélet útján adattak a községnek kizárólagos haszonvételül: a 23. § szerint urbéri rendezés alá nem is esnek, hanem enélkül is a volt urbéreses tulajdonát képezik.

Más jogi természete van a fajzási jog fejében a földesuri erdőből a volt jobbágyok részére kihatított erdőilletménynek. (25. §.)

Meghatározza a törvény 32. §-a a közösben maradt erdők kezelési módját is, midőn így rendelkezik:

„Az ezen határozatok folytán a volt urbéreses számára kihatított erdőtér mint ezeknek közös erdője kezelendő s a gazdálkodás az ily erdőkre nézve fennálló vagy ezután kibocsátandó szabályok szerint a közigazgatási hatóságok felügyelete alatt gyakorlandók.“

A kezelés módja ezzel megállapítást nyert, de nyílt kérdésül hagyta fenn az 1871-iki és 1877-iki törvényhozás magát a közösséget birtokló urbéres közösségnek a szervezetét, jogi képviselését, a tulajdonát képező vagyonszösségek fölötti rendelkezési jogának korlátait. Figyelemre méltó az a különbség, amelyet az 1871. évi LIII. t.-cz. az egyéni feloszthatóság tekintetében az urbéreses erdeje és közös legelője között tesz. Míg a 32. § a közös kezelést az erdőkre nézve kötelezően kimondotta, a legelőknél a 42. § jogot

ád a volt jobbágnak vagy zsellérnek, hogy követelhesse — természetesen ott, ahol legelőelkülönzés még nem történt — miszerint legelőilletménye külön, lehetőleg többi birtokával egyesítve hasítassék ki s a közös legelő felosztását is könnyen elérhető feltételekhez kötötte.

A 40. § az urbéres erdőknek egy újabb kategóriáját állapítja meg, t. i. az erdei legelőből kihasítandó legelőilletményt, mely a volt urbéresnek erdőilletményétől külön jelölendő ki oly helyeken, ahol a gyeplegelő hiánya vagy elégtelensége miatt a volt jobbágyok a legeltetést az urasági erdőben is gyakorolták.

Ezen törvények végrehajtása idején a politikai község és az urbéres község között se a fogalom szempontjából, se a tényleges állapotok tekintetéből nem volt lényeges különbség. A bíróságoknak sem jutott eszükbe ezen két fogalom között lényeges megkülönböztetést tenni. Ehhez a felfogáshoz hiven az 1855. évi december 15-éről kelt császári telekkönyvi rendelet alapján fogantatott telekkönyvi helyszinelések alkalmával az urbéreseket illető közös ingatlanok hol a község, hol az urbéresek nevére vétettek föl s mint ilyenek nyertek bejegyzést a telekjegyzőkönyvekbe. Miután azonban ezen két jogi személyiség közötti különbség mindinkább kidomborodott, mert a községek fejlődése, betelepülése stb. mindinkább szaporították a községi lakosságnak azon részét, amely nem tekinthető a volt urbéresek jogutódja gyanánt: a bíróságok kezdtek súlyt fektetni erre a jogi megkülönböztetésre és az igazságügyminiszternek 1869. évi április 8-án kelt 2579. sz. szabályrendelete a telekkönyveknek a birtokszabályozások folytán szükségessé vált átalakításánál követendő eljárás tárgyában 7. §-ának g) pontjában már világosan úgy rendelkezik, hogy ha a legelő, erdő vagy más fekvőségek a volt urbéresek számára közösen és osztatlanul hasítatnak ki: ezen ingatlanok nem a község telekjegyzőkönyvébe, hanem egy külön telekjegyzőkönyvbe vezetendők, melyben azon telkek, amelyeknek eme legelő, erdő stb. tartozmányait képezik, megnevezendők.

A kir. Kuria is állást foglalt ezen kérdésben, megkülönböztette a politikai községet az urbéres községtől és kimondotta, hogy az urbéri szolgáltatások fejében a volt urbéresek javára kihasított illetmények vagyonszösségben maradt jogutódaiknak tulajdonát

képezik és magánjogi vagyonszövetség gyanánt tekintendők. A részesezés ennek megfelelően tartandó nyilván.

Az 1879. évi XXXI. t.-cz.-be foglalt erdőtvörvény 17. §-a némi szigoritást tett az urbéres erdők kezelése körül, amennyiben kimondotta, hogy az urbéri rendezés alkalmából erdőilletőség gyanánt a volt urbéreszek tulajdonába átment erdők is gazdasági rendszeres üzemterv szerint kezelendők. Azt mondja ez a szakasz: „addig, míg közösen használtatnak“ és ezzel ellentétbe jut az 1871. évi LIII. t.-cz.-nek 32. §-ával, mely a közös kezelést egyszer s mindenkorra kötelezően kimondja és az egyéni felosztást meg nem engedi.

A mezőgazdaságról és a mezőrendőrségről szóló 1894. évi XII. t.-cz. meghozatalánál újból alkalma nyílt volna a törvényhozásnak, hogy az urbéri vagyonszövetségek jogi szervezetére és képviselőre nézve elvi jelentőségű rendelkezéseket tegyen. A törvényhozás azonban ennek a nehézségei elől újból kitért és csak éppen annyiban intézkedett ezen kérdések körül, amennyiben azt a törvény végrehajtása és a közigazgatási érdek megkívánja. Így pl. a 2. § szerint a nyomásos gazdálkodás szerint kezelt birtokoknál a birtokosság közgyűlése határozza meg a vetésforgókat, továbbá azon módozatokat, amelyek szerint a rétek használandók és a tarló, ugar és rét legeltethető. A 6. § szerint osztatlan közös tulajdont képező legelőknél az érdekelt birtokosok közgyűlése állapítja meg a legelőrendtartást, a legeltetésnek, az állattenyésztésnek s az apaállattartásnak módozatait. A 7. §. hasonló értelemben intézkedik. A 8. § kimondja, hogy a törvényben felsorolt ügyekben az érdekelt birtokosok birtokossági közgyűlése, határoz. E közgyűlés tagjai mindazok, kik a közös gazdálkodásban részt vesznek.

Mindezekből arra kell következtetni, hogy a törvény itt két-féle vagyonszövetség felállítását célozta, továbbá, hogy a vagyonszövetséget képviselő birtokossági közgyűlés hatásköre kizárólag a 2—7. §-okban felsorolt ügyekre terjed ki, tehát a közös vagyonszövetség elidegenítéséhez vagy megterheléséhez joga nincsen. A felosztást pedig a 12. § a földművelésügyi miniszter engedélyéhez köti.

A közgyűlés jogkörének ilyen korlátozott voltára enged következtetni a 9. § is, mely szerint a birtokossági közgyűlés oly hatá-

rozatai ellen, melyek annak hatáskörét túllépik, felebbezésnek van helye. Hogy ez a hatásköri kérdés tulajdonképen miként áll, azt a törvény sehol világosan meg nem mondja.

Valamivel világosabban rendelkezik az erdők tekintetében az 1898. évi XIX. t.-cz., amelynek tulajdonképeni tárgya az urbéres-és ehhez hasonló természetű erdőknek állami kezelésbe vétele. Tárgyunkat ennek a törvénynek 25—30. §-ai érintik legközelebb-ről. Ezek szerint a volt urbéresek osztatlan tulajdonában lévő közösen használt erdők és kopár területek gazdasági ügyeit a jelen törvény értelmében készült szabályzat szerint a közös birtokosok gyűlése intézi. Itt már világosan kimondja a törvény, hogy a közös birtokosok gyűlésének ezen törvényben meghatározott hatásköre a közösen használt erdők és kopár területek állagának elidegenítésére, egyénenként való felosztására és megterhelésére nem terjed ki. Így bifurkálta az erdőtörvény az urbéres erdők jogi természetét az urbéres közlegelőktől, amelyekre nézve a törvény világos elidegenítési és megterhelési tilalmat nem mondott ki, az egyéni felosztást pedig kormányhatósági beleegyezés mellett egyenesen megengedte.

Az 1898. évi XIX. t.-cz.-ben foglalt közlatozásnak azonban a gyakorlatban nem volt meg a teljes hatása. Maga a királyi Kuria volt az első, amely ezen a törvényszakaszon egyszerűen tultette magát és pedig 1900. évi márczius hó 30-án 1000/900. sz. alatt kelt határozatával, amelyben a Cséffa község urbéresei részéről eladott közös tulajdonra vonatkozólag kötött szerződés alapján a vevő tulajdonjogának bekebelezését rendelte el s ezen intézkedését a következő indokollással kísérte:

„Az 1889. évi XXXVIII. t.-cz. 35. §-ának 6. pontjában foglalt felhatalmazás alapján 1889. december 20-án 35041. sz. a. kiadott igazságügyminiszteri rendelet 9. §-ában foglalt ama rendelkezésből, hogy az urbéresek osztatlan közös tulajdonát képező legelő, erdő vagy nádas számára nyitott telekjegyzőkönyvben, illetve betétben további bejegyzésnek a *B)* lapon csupán a közös birtokra mint egészre, vagy annak egyes részeire van helye: kétségtelen, hogy az urbéresek az osztatlan közös tulajdonukat képező legelő, erdő és nádas felett a törvény által előírt alakszerűségek megtartása és a felettes hatóság jóváhagyása mellett rendelkezhetnek. Minthogy Cséffa község urbéreseinek az e célból megválasztott bizottsága és Bihar megye törvényhatósága közt létrejött adásvételi szerződést a földmívelési miniszter az 1894. évi XII. t.-cz. 12. §-ának megfelelően jóváhagyta:

a másodbíróság végzésének megváltoztatásával az elsőbíróság végzését kellett helybenhagyni.“

Világos dolog, hogy a kir. Kuria itt az indokolásban, ahol erdőkről is szól, az 1898. évi XIX. t.-cz.-nek 30. §-ával összeütközésbe jött és tévesen hivatkozott az 1894. évi XII. t.-cz. 12. §-ára, mert ez az utóbbi csak az egyéni felosztásra, de nem az eladásra vonatkozó engedélyről szól és eladási engedélyre a minisztert fel nem hatalmazza. A kir. Kuria ezen határozatával egy telekkönyvi eljárási törvényre, vagyis inkább csak egy ebből folyó miniszteri rendeletre támaszkodva, halomra döntötte az idevonatkozó törvényekből levonható összes következtetéseket és különös tekintettel arra, hogy az urbéresek jogi képviselőtét törvény sehol sem szabályozza, meglehetősen önkényszerűnek tűnik föl a kir. Kuriának az az eljárása, hogy az urbéreseknek az eladás céljából választott bizottságát olyan törvényes képviselőt gyanánt fogadta el, amely még a közös vagyon elidegenítésében is jogérvényesen intézkedhetik.

Más kuriai határozatokban ettől egészen eltérő, vagy ezzel egészen ellenkező fölfogással találkozunk. Vannak határozatok, amelyeknek a konzekvenciája az, hogy semmiféle képviselőti szerv nem járhat el joghatálylallyal az urbéres közönségek képviselőtében. Ismét más határozatok különös korlátozás nélkül elismerik a községi bírónak, a községi előljáróságnak, ismét máskor a birtokosági közgyűlés elnökének képviselőti jogát. Az eredmény az lett, hogy a bíróságok, nevezetesen a telekkönyvi hatóságok az urbéresek részéről történt vagyonelidegenítéseket hol elismerték, hol pedig azoktól a telekkönyvi foganatosítást megtagadták.

Meg kell emlékeznünk az idevágó törvényalkotások során az 1908. évi XXXIX. t.-cz.-ről is, amely többek között a mezőgazdasági törvény 12. §-ának a bíróságok által helyenként félremagyarázott értelmét helyreállította, amennyiben kimondotta, hogy a földmivélsügyi miniszternek engedélye a legelők egyéni felosztásához még akkor is feltétlenül megkivántatik, ha arányosítás vagy urbéri elkülönítés folyama alatti felosztásról van szó. Egyáltalán az egész törvényalkotás arról tesz tanúságot, hogy a magyar törvényhozás a közös legelők és közös erdők közösségben való fentartásának rendkívüli fontosságát felismerte és annak érdekében minden lehető megtenni is kíván.

A történeti előzményeknek ezen ismertetéséből látjuk, hogy a kérdéseknek leglényegesebb pontjait illetőleg törvényeink hézagosan és szétágazóan rendelkeznek, a bíróságoknak és a kir. Kuriának ingadozó joggyakorlata pedig csak még inkább hozzájárul a jogi bizonytalanság növeléséhez. Nevezetesen nincsen tisztázva az urbéres közönségeknek jogi személyisége, törvényes szervezete, jogi képvisellete, nincsenek megállapítva részletes és pontos szabályok a tulajdoni jog mikénti gyakorlása tekintetében. Teljes a jogbizonytalanság a rendelkezési, megterhelési és elidegenítési jogosultság tekintetében, amennyiben az 1898. évi XIX. t.-cz. 30. §-a is csak annyit mond, hogy a közös birtokosok közgyűlésének *ezen törvényben meghatározott hatásköre* nem terjed ki az elidegenítésre, felosztásra és megterhelésre, nem zárja ki tehát annak a lehetőségét, hogy más törvény mindezen rendelkezéseknek az előfeltételeit megállapítsa és az urbéres erdőknek elidegenítését, felosztását vagy megterhelését lehetővé tegye.

Szóval a jogbizonytalanság igen nagymérvű és önkéntelenül is fel kell ismernie minden érdekeltnek, hogy mennyire szükséges ezeknek a kérdéseknek minden részletre kiterjedő, pontos és az összes urbéres vagyonszösségeket egységesen érintő szabályozása.

II.

Ez a zürzavar, a lényegesebb jogi kérdésekben való bizonytalanság s főleg az ezekből folyó gazdasági elmaradottság adják az urbéres vagyonszösségek mai helyzetének karakterét. A jogi konfuzió a legtöbb mindennapi kérdésre kiterjed, amelyek a tulajdoni jog kezelésével és gyakorlásával összefüggnek s a szervezetre és a jogi képviselőre tartoznak. A mezőgazdasági és az erdő-törvény alapján létesültek ugyan a birtokossági közgyűlés ügykezelésére vonatkozó szervezési szabályok, ezek azonban kifejezetten csak a törvényben meghatározott ügyekre terjednek ki és tisztán közigazgatási célból készültek, nevezetesen az urbéres erdőknél kizárólag a gyűlés tartásának módozataira, a közös erdő hasznának felosztására, a termés értékesítésére esetleg a járulékok beszedésére vonatkoznak. A 30. § rendelkezése folytán azonban a tulajdonnal kapcsolatos legfontosabb jogositványok gyakorlásáról nem intézkednek. Kiténik ez világosan az 1898. évi XIX. t.-cz. 44. §-ából,

mely a szabályzat tárgyait taxative felsorolja és kimondja, hogy annak intézkedései a 25—43. §-okban foglalt rendelkezésektől nem térhetnek el. Ennek folytán a szabályzat nem adja meg a választ azokra a fontos kérdésekre, hogy a tulajdonjog fölött való rendelkezést érintő határozatokhoz kell-e hatósági engedély vagy jóváhagyás és ha igen, melyik az a hatóság, amely ennek megadására hivatva van? Láttuk a kir. Kuriának egyik határozatát, mely ezt a hatóságot, nyilván tévesen, a földmivelésügyi minisztériumban kereste s e részben ugyancsak tévesen, az 1894. évi XII. t.-cz. 12. §-át vette alapul.

Az 1871. évi LIII. t.-cz. 32. §-a általában közigazgatási hatóságok felügyeletéről beszél, de azokat közelebbről meg nem jelöli és nem intézkedik világosan afelől, hogy tulajdonjogi kérdésekben van-e a közigazgatási hatóságoknak valamelyes szerepük s ha igen, milyen? Az 1898. évi XIX. t.-cz. eltért ettől az állásponttól és autonomiával ruházta föl a birtokossági közgyűlést, ámde azzal a határozott kijelentéssel, hogy az erdőnek elidegenítésére, zálogjog megterhelésére, sőt még egyéni felosztására sem bir hatáskörrel. Hogy ilyen ügyletek megkötésére ki volna jogosítva és a megkötésnél ki képviselje az urbéres vagyonszösség jogi személyiségét, arra nézve a törvényekben hiába keresnénk felvilágosítást, a joggyakorlat pedig a legellentmondóbb határozatokkal még inkább kétségben hagyja eziránt az érdeklődőt. A legtarkább nézetekkel találkozunk ebben a kérdésben. Láttuk pl. a kir. Kuria gyakorlatából, hogy egyszer a külön kiküldött bizottságot, máskor a jogosultak közgyűlésének egyetemét, a községi elöljáróságot, másszor a községi bírót, ismét máskor a közgyűlési elnököt tekintik a volt urbéresek jogutódai vagyonszössége törvényes képviselője gyanánt. Ennek a jogi rendezetlenségnek a legközelebbi konzekvenciái azok voltak, hogy az urbéres közönség jogviszonyait tisztázni, harmadik személyekkel szemben biztos alapra állítani és így az egész intézményt egészséges gazdasági fejlődésnek indítani csak helyenként sikerült. 62 év alatt elágazás folytán az eredeti érdekeltségnek határvonalai is teljesen elmosódtak. A politikai községek új fejlődésnek indultak, egészen új elemeket vettek fel magukba, olyanokat, amelyeknek a régi urbéri viszonynyal semmi kapcsolatuk sincs és a politikai községnek

fogalma és tényleges konstrukciója mindinkább eltávolodott a régi urbéres községtől és az azt alkotó elemektől. Így történt azután, hogy az eredetileg községi jellegű urbéres vagyonközösségekből a községi lakosságnak egy nagy része ki van rekesztve, annak hasznaiban és előnyeiben nem részesülhet, holott a községi adminisztráció terheihez hozzájárul s így részben hozzájárul azoknak a hatóságoknak a fentartásához, amelyek az urbéres ügyek ellátását is intézik. Különösen érezhető ez a visszas állapot a marhatartás tekintetében, mert a községek iparos lakossága pl. a közlegelő áldásaiból ki van zárva s ez egyik nem csekély oka a mindinkább érezhető depekorációnak, amelyről a mai husdrágaság idején annyi említés esik. A népszerű állattenyésztés egyik legszükségesebb feltétele a községi legelő. Viszont a kisembereknek marhatartása, amely ettől függ, talán legfontosabb tényezője az országos állattenyésztésnek, amelyhez kétségkívül igen nagy kontingenssel járul. Közéről érinti ez az erdők ügyét is, mert amint láttuk, annak egyrészét legelő fejében hasították ki az urbéresek részére. További sajnós következményeit a rendezetlen jogállapotnak a közös urbéres ingatlanok elhanyagolt állapotában kell keresnünk. Legtöbb panaszra itt is a legelők adnak okot, de az erdők és kopárok is nagyon sínylik egyrészt a korábbi lelkiismeretlen gazdálkodást, másrészt azt a mindinkább rosszabbodó sajnós helyzetet, hogy egyéb vagyon hiányában és a jogi képviselő rendezetlensége folytán az urbéres közösségek birtokaikat jókarban tartani és feljavításuk érdekében befektetéseket tenni nem képesek. Emelkedés helyett folytonos hanyatlás így a sorsa ezen sokszor nagy értéket képviselő közös birtokoknak. Még az 1898. évi XIX. t.-cz. által inaugurált állami kezelés sem tudta az urbéres erdőket mindenütt ezen helyzetükből kiemelni. Csak ott, ahol az erdőtisztai kar törekvéseit a törvény végrehajtásában a volt urbéresek magasabb fokú intelligenciája és gazdasági érettsége támogatta, ott lehet szó eredményekről, míg másutt az erdőtisztikai törekvései többnyire erős akadályokba ütköztek, vagy éppen megtörttek a helyzet nehézségein és az erdőőri személyzet meg nem felelő minőségén. A birtokosságok javarészában nem volt meg a szükséges erkölcsi és értelmi erő, hogy a nekik jutott autonómiával észszerűen élni tudjanak. Nem tudtak szakítani a

hagyományos szokással, hogy a közös vagyont a senki vagyonának tekintsék, ahol pedig áldozatokra lett volna szükség, ott éppen nem lehetett sikert elérni.

Az urbéres vagyonszövetség fentartásának anakronisztikus hatásai is mindinkább jobban kitűntek. Minél jobban elágaznak leszármazás folytán az igényjogosultságok, annál inkább érezhetővé lesz, hogy ez a helyzet hova-tovább mindig kevésbé tartható fenn és elvégre mégis csak be kell következnie annak az időnek, hogy egy rég letűnt jogintézmény időszakos maradványai is megszűnjenek.

Uj kezekre van szükség, amelyek a vagyonnal bánni tudnak s annak a fentartására és javítására áldozni képesek és hajlandók.

Az egyenlő teherviselés elve sem tűrheti meg tovább azt a visszásságot, hogy a községi lakosságnak tekintélyes része kizárassék oly közösök hasznélvezetéből, amelyek alapjukban véve mégis csak községi eredetűek.

A közérdek hangosan követeli a községi közös vagyonnak intenzív hasznosítását, a szükséges meliorációkat, és ezen jogos követelményekkel szemben az urbéres közösségek bénán és tehetetlenül állanak, mert meg vannak fosztva mindazon jogi és gazdasági eszközöktől, amelyek ennek a nagyértékű vagyonnak a helyes és megfelelő gyümölcsöztetéséhez szükségesek.

Mindezeknek a bajoknak csak egy orvosszere van, t. i. az, ha az összes urbéres vagyonszövetségeket a politikai községek tulajdonába visszük át és az összes községi lakosság közjává tesszük, a községi törzsvagyonhoz csatoljuk úgy, hogy azoknak jövedelmei a politikai község jövedelmét gyarapítsák és a rájuk fordítandó szükséges kiadások a politikai község terhei között szerepeljenek, a hasznélvétel pedig az összes községi lakosokat egyaránt illesse.

Nagy előnye van ezen átruházásnak különösen az erdők tekintetében már azért is, mert így a különböző jogi természetű közös erdők egyesítése is megtörténhetik végre s ennek óriási kihatása lesz a jobb kihasználás szempontjából. Fennebb láttuk ugyanis, hogy községeinkben a közös erdőknek jogi természet szempontjából egész sorozatát találjuk. A szorosán vett községi erdőkön kívül, amelyek már ma is a politikai község vagyonába tartoznak, vannak urbéres erdők, amelyek már eredetileg az urbéreseknek

osztattak ki és az urbéri rendezés alkalmával urbéri eljárás alá nem estek (1871. évi LIII. t.-cz. 23. §-a). Azután következnek az urbéri rendezés folytán a rendes erdőilletőség fejében kiosztott erdők, a zselléreknek külön erdői s végül az 1871. évi LIII. t.-cz. 40. §-ában említett, legelőilletőség fejében kiosztott erdők. Mindezek könnyű szerrel egyesíthetők.

III.

Az eddig elmondottak szerint most már tisztán állhat előttünk a cél, amelynek elérésére törekedni kell. *Megkell szerezni az urbéres vagyonszösségeket a politikai községek számára.* Hogy ez a nagy változás törvény és jogszerűen végbemehessen, a jogi (és pénzügyi) előfeltételekről kell gondoskodni. Más szóval szervezni kell az urbéres községek jogi személyiségét és jogi képviseletét minden tévedést és félremagyarázást kizáró módon, de csak azért, hogy velük egyszer és mindenkorra végképen leszámolhassunk s egy időszerűtlen jogi fogalmat, egy önmagát túlélt jogintézményt a magyar jogéletből kiküszöbölhessük és üresen maradt helyén egészségesebb gazdasági fejlődésnek a gyökereit ültethessük el.

Legnagyobb valószínűség szerint *ez csak az állam közbenjöttével történő megváltás útján lesz lehetséges.* Ennek az előfeltétele viszont a jogi képviseletnek rendezése az urbéres községeknél. Ugy vagyunk értesülve, hogy ennek az alapvető rendezésnek az előmunkálatai serényen folynak az igazságügyminisztérium kebelében és pedig azon az elvi alapon, hogy az urbéri kapcsolatból fenmaradt összes vagyonszösségek, tehát nemcsak a legelők és erdők, hanem a nádasok, homok- és agyagbányák stb. a politikai községek tulajdonába jussanak. Hogy ennél a tranzakciónál az urbéres községek törvényes képviseletben részesüljenek, a minisztérium ennek a képviseletnek a rendezésére is javaslatot készít, hogy a rég óhajtott reformnak jogi előfeltételeit megadja.

A férfiak, akik e munkában részt vesznek, az egész nemzet haláljára számíthatnak, mert egy óriási sziklát gördítenek el gazdasági haladásunk útjából, amelyet az idők folyama itt felejtett s amely a községek vagyoni fejlődésének négy évtizeden át gátjául szolgált.

